

Rekomendacijos ugdant specifinių (rašymo, skaitymo, matematikos) sutrikimų turintį mokinį

Šiems sutrikimams būdinga, kai dėl atskirų pažinimo procesų neišlavėjimo ar sutrikimo mokymosi pasiekimai neatitinka bendrųjų pasiekimų ir kompetencijų, tačiau jų priežastis nėra intelekto, sensoriniai (rega, klausa) sutrikimai ir netinkamas ugdymas ar sociokultūrinės sąlygos.

Rekomendacijos ugdant specifinį skaitymo mokymosi sutrikimą turintį mokinį:

- Turintiems skaitymo mokymosi sutrikimą vaikams lengviau skaityti tekstą, kurio didesni tarpai tarp eilučių, didesnis šriftas. Lengviausiai skaitomi tekstai spausdinti „Arial“, „Verdana“ šriftu. Vengti pasvirojo šrifto. Tarp teksto turi būti ryškus kontrastas (pavyzdžiui, kaip baltas popierius ir juodas šriftas arba juodas popierius ir baltas šriftas).
- Dengti eilutes po skaitoma eilute, pavyzdžiui, skirtuku, liniuote ar tuo, kas vaikui patogiu. Tokiu būdu vaikas nepames skaitomo teksto, „neperšoks“ iš vienos eilutės į kitą. Sudėtingesnės struktūros žodžius galima suskirstyti skiemenimis.
- Skirkite daugiau laiko teksto perskaitymui ir užduočių atlikimui.
- Lavinant skaitymo techniką, atskirti užduotis: kai lavinamas skaitymas, susitelkti tik į skaitymą, kai teksto suvokimas – neakcentuoti skaitymo klaidų.
- Įsimintiną informaciją pateikti kuo įdomiau: vaizdiniu, emociniu būdu, remiantis mokinio turima patirtimi.
- Klausimus, į kuriuos turės rasti atsakymus skaitant tekstą, pateikti pamokos pradžioje (idealiausia, jei jie būtų iš anksto paruošti, atspausdinti).
- Jei tekstas yra per ilgas mokiniui, esant galimybei, mažinkite teksto apimtį paliekant tik svarbiausią esminę informaciją.
- Visada išsiaiškinkite žodžių sąvokas, kurios gali būti neaiškios mokiniui.
- Kūrinius, kuriuos mokinys turi žinoti, tačiau jam yra per sudėtinga perskaityti, skaitant trumpesnės apimties kūrinius klasėje sodinkite skaityti poroje arba leiskite perklausyti AUDIO įrašą.
- Pažymėti skaitomo teksto vietas, kuriose gali būti svarbi informacija, nes dažnai šie mokiniai skaitant koncentruojasi į taisyklingą skaitymą, o ne teksto esmę.
- Papildomos literatūros skaitymo užduotį keisti į įgarsintų knygų klausymą arba derinti klausymą ir knygos teksto sekimą.
- Neverskite mokinio garsiai skaityti prieš klasę (jei tai yra būtina, pasikvieskite individualiai), jei žinote, kad jis to baiminasi ar gali klysti.

Rekomendacijos ugdant specifinį rašymo mokymosi sutrikimą turintį mokinį:

- Mažinkite rašto darbų apimtį. Svarbu kokybė, o ne kiekybė;
- Skirkite daugiau laiko rašto užduotims atlikti;

- Optiškai panašių raidžių keitimo, sukeitimo vietomis klaidas žymėkite kita spalva ir skaičiuokite jas kaip vieną;
- Akustiškai panašių fonemų žyminčių raidžių (i-y, u-ū, u-ų, a-ą) painiojimo pasikartojančias klaidas vertinkite kaip vieną;
- Grafiškai panašių raidžių painiojimo pasikartojančias klaidas (pavyzdžiui, e-è, praleidžiami raidžių elementai, suliejami žodžiai), vertinkite kaip vieną;
- Jei įmanoma, įvairius atsiskaitymus, kontrolinius, kūrybinius (rašinius, atpasakojimus) darbus leisti atlikti žodžiu;
- Vizualiai pateiktoje medžiagoje išryškinkite esminę informaciją: svarbias sąvokas, frazes, formules ir kt.;
- Rašant tekstą, pateikite užvedamuosius klausimus, kurie padėtų išplėtoti mintį. Jei įmanoma, pateikite iš anksto sudarytą formą su klausimais, į kuriuos atsakius būtų galima mokinį įvertinti;
- Nereikalaukite rašyti sudėtingos konstrukcijos sakiniais;
- Vertinti užduotis pagal pobūdį, pavyzdžiui, jei lavinama rašysena, dėmesį sutelkti tik į raidžių rašymą, jei lavinama gramatika, tuomet atsižvelgti į tai, o kai vertinamos žinios – tik į žinias;
- Mokant rašyti žodį be klaidų naudoti strategiją žiūrėk - pridenk - rašyk – pasitikrink;
- Leiskite mokiniui tyliai sau diktuoti užrašomus žodžius;
- Kartu su mokiniu sudarykite ir pamokų bei žinių patikrinimo metu leiskite naudotis taisyklių rinkiniais, lentelėmis, atmintinėmis, schemomis;
- Nereikalaukite dailaus rašto arba leiskite tekstą rašyti kompiuteriu;
- Kai kurias užduotis pakeiskite taip, kad nereiktų daug rašyti, o atlikti testo būdu ar iš anksto pateiktoje formoje įrašyti trūkstatus elementus.

Rekomendacijos ugdant specifinį matematikos mokymosi sutrikimą turintį mokinį:

- Sumažinkite panašių pratimų skaičių arba skirkite daugiau laiko užduotims atlikti;
- Kuo daugiau naudokite įvairių pavyzdžių iš artimos aplinkos, mokinio turimos patirties, kurie sietųsi, asocijuotųsi su matematika;
- Naudoti vaizdinę medžiagą sprendžiant uždavinius;
- Ilgas ir sudėtingas užduotis skaidykite dalimis, pateikite palaipsniui arba mažinkite jų apimtį paliekant tik esmines;
- Padėkite naują informaciją susieti su jau turimomis žiniomis;
- Skatinkite mokinį klausti, jei nesuprato užduoties;
- Skirkite daugiau laiko pasižymėti esminei informacijai, mokykite susidaryti schemas, užrašus, priminimus;
- Sumažinkite mechaniškai nurašomos informacijos kiekį (naudokite kopijuotas ar spausdintas užduotis);
- Mokykite „matematinės kalbos – veskite matematinę sąvoką (daliklis, nelygybė, trupmena ir kt.) su paaiškinimais ir pavyzdžiais žodynelį;

- Jei mokinys painioja ženklus ($>$, $<$), skaitmenis (6, 9) pažymėkite juos skirtingomis susitartomis spalvomis;
- Nereikalaukite dailaus rašto, taisyklingo geometrinių figūrų nubrėžimo bei labai tikslaus jų išmatavimo;
- Kaitaliokite monotoniškas užduotis (skaičiavimo pratimai ir kt.) su praktinėmis (schemų, diagramų sudarymas), žaidybinėmis (galvosūkliai, labirintai ir pan.);
- Atsižvelgiant į mokinio gebėjimų lygį, pamokų, žinių patikrinimo metu leiskite naudotis papildomomis priemonėmis (skaičiuotuvu, daugybos lentele, formulėmis, sprendimų pavyzdžiais).

Literatūros šaltiniai:

1. Augustinienė, A. ir Simonaitienė, B. (2020). *Mokymosi strategijos ir mokinių pasiekimų sąsajos. (Mokslo monografija)*. KTU.
2. Bernatienė, N. (2018). *“Paauglių, turinčių specifinių mokymosi sutrikimų, mokymosi patirtis”*. Vilnius.
3. Galkienė, A. (2005). *Heterogeninių grupių didaktika: specialieji poreikiai bendrojo lavinimo mokykloje*. VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
4. Juškienė, V., Fiurst, A. ir Saikauskienė, E. *Metodinės rekomendacijos mokytojams dėl pradinio ir pagrindinio lietuvių kalbos ugdymo programų pritaikymo mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių*.
5. Kielaitė R. (2013). *Kartu įveikime mokymosi sunkumus. Metodinės rekomendacijos mokytojams, dirbantiems bendrojo lavinimo mokyklose su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais mokiniais*. Liucijus.